

«نگهبان شب» از اسکار جاماند

آکادمی علوم و هنرهای سینمایی فهرست اولیه نامزدهای چند شاخه از جمله بهترین فیلم بلند بین‌المللی، مستند بلند و انیمیشن کوتاه را اعلام کرد. ایسنا ضمن اعلام این خبر نوشت، فهرست نامزدهای اولیه جایزه بهترین فیلم بلند بین‌المللی اسکار ۲۰۲۴ شامل «آمریکانسی» از ارمنستان، «راهب و اسلحه» از بوتان، «سرزمین موعود» از دانمارک، «برگ‌های افتاده» از فنلاند، «طعم چیزها» از فرانسه، «اتاق معلمان» از آلمان، «سرزمین خدا» از ایسلند، «من کاپیتان» از ایتالیا، «روزهای کامل» از ژاپن، «توتم» از مکزیک، «مادر همه دروغ‌ها» از مراکش، «انجمن برف» از اسپانیا، «چهار دختر» از تونس، «۲۰ روز در ماریویل» از اوکراین و «منطقه مورد علاقه» از انگلستان می‌شود. سینمای ایران امسال فیلم «نگهبان شب» ساخته رضا میرکریمی را به عنوان نماینده رسمی خود معرفی کرد که نتوانست به فهرست اولیه جایزه بهترین فیلم بین‌المللی راه‌یابد.

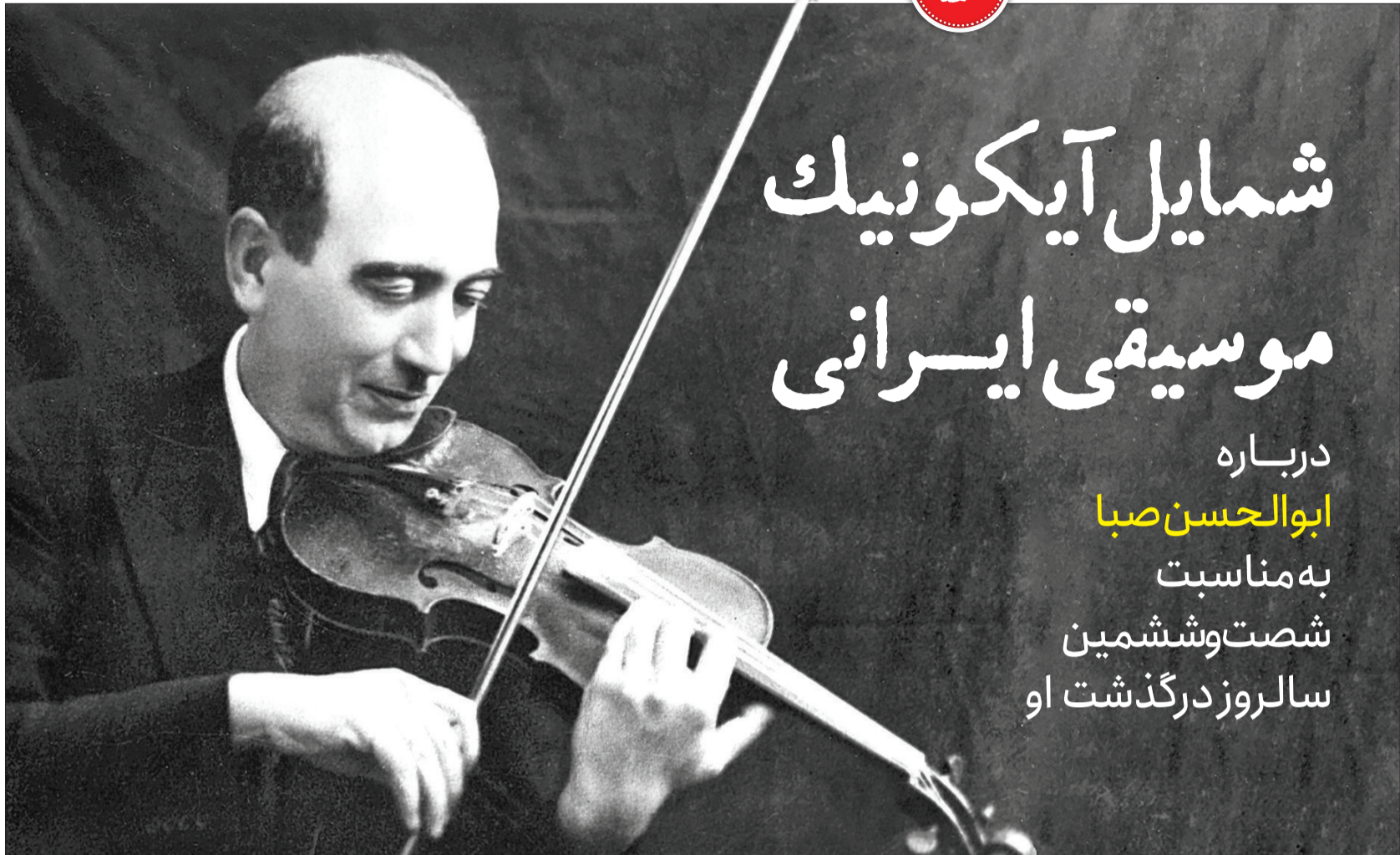
صداوسیمادست به دامان اینستاگرام

حضور امیرمحمد، پسر بچه‌ای که با ویدئوهای «واقعیه یا کیکه» ترند این روزهای اینستاگرام شده است، در ویژه برنامه شب یلدا ۱۴۰۲ شبکه سه سیما انتقادات و واکنش‌های گسترده بسیاری برانگیخت؛ نکته‌ای که کاربران فضای مجازی از جمله ایکس (توییتر سابق) به آن اشاره می‌کنند این است که با چه منطقی می‌توان پیام‌رسان‌ها و شبکه‌های اجتماعی از جمله تلگرام، واتساپ، اینستاگرام و توییتر را فیلتر کرد و سپس برای جذب مخاطب به برنامه‌های صداوسیما در رقابت با برنامه‌های یلدایی شبکه‌های تلویزیونی ماهواره‌ای دست به دامان چهره‌ها و موضوعات ویرال شده در همان فضای فیلتر شده شد؟ اتفاقی که نمونه دیگر آن «آوا» کردن مجریان و مهمانان ویژه برنامه یلدایی همان شبکه به سبک صادق بوقی بود؛ لیدر و تبلیغاتی سابق که انتشار ویدئوی رقص و آوازش منجر به بسته شدن صفحه اینستاگرام او، شکل گرفتن موجی حمایتی از او و سپس بازگشت صفحه صادق بوقی شد.

پلمب شهر کتاب مرکزی

شهر کتاب مرکزی واقع در خیابان شریعتی تهران، روز جمعه یکم دی‌ماه در صفحه اینستاگرام خود نوشت: «با توجه به پلمب شهر کتاب مرکزی توسط اداره اماکن این فروشگاه از جمعه یکم دی‌ماه ۱۴۰۲ از میزبانی شما محروم است. وظیفه خود دانستیم به اطلاع شما اهالی کتاب و فرهنگ برسانیم تا در سرما، آلودگی هوا و ترافیک به زحمت نیفتید.» ظهر جمعه نیز مأموران پلیس در این مکان حضور پیدا کردند و آن را پلمب کردند. دلیل این اقدام از قرار معلوم، رعایت نکردن مقررات صنفی و دستورات وزارت کشور عنوان شده است اما در گزارش مأموران، حضور بی‌حجاب مشتریان در این محل به عنوان دلیل پلمب شهر کتاب مرکزی قید شده است. پیش از این شهر کتاب بابلس هم به دلیل رعایت نکردن حجاب در اوایل امسال، پلمب شده بود. بدین ترتیب می‌توان گفت طرح «عفاف و حجاب» هر روز وارد مرحله جدیدی می‌شود.

شمایل آیکونیک
موسیقی ایرانی

درباره
ابوالحسن صبا
به مناسبت
شصت و ششمین
سالروز درگذشت او

نرگس کیانی
خبرنگار گروه فرهنگ

ابوالحسن صبا، هنرمندی بی‌بدیل در موسیقی ایرانی است و بسیاری از صاحب‌نظران، موسیقی کلاسیک ایرانی را به بعد و قبل از او تقسیم می‌کنند چراکه بعد از ظهور صبا و تأثیرات شگرفش، شاهد تحولی عظیم در موسیقی ایرانی بودیم که بی‌اغراق تا امروز و حتی آینده نیز نمایان است. اگر بخواهیم هنرهایی را که صبا دستی در آن‌ها داشت بررسی کنیم باید از موسیقی، طبع شعر و خط خوش گرفته تا نجاری و خیاطی را -چنان‌که گفته می‌شود بسیاری از ظرایف خیاطی را او به منتخب خانم (همسرش) آموخت- نام ببریم اما اگر بخواهیم این نگاه اغراق‌آمیز ایرانی را کنار بگذاریم و کسی را ذوالفنون و علامه ندانیم و نگاهی حقیقی به چهره تاریخی صبا بیندازیم، باز هم صبا همین است که می‌پنداریم. صبا هنرهای فراوان داشت و دارای نبوغی بی‌ظنیر بود که قله تجلی آن موسیقی است. زندگی هنری صبا جنبه‌های مختلف دارد. صبا هنرمند، صبا استاد، صبا آهنگساز، صبا ردیف‌دان، صبا جریان‌ساز و... و اگر نگاهی گذرا به شاگردان صبا بیندازیم به نام افرادی برمی‌خوریم که هریک سرآمد کار خود بودند و برخی چنان جریان‌ساز که موسیقی و امدارشان شد؛ اما سرچشمه، صباست. فرامرز پایور، داریوش صفوت، حسن کسایی، غلامحسین بنان، همایون خرم، حسین تهرانی، علی تجویدی، ابراهیم قنبری مهر، حسین دهلوی، حسین ملک، حبیب‌الله بدیعی، حشمت سنجری، فرهاد فخرالدینی و نورعلی برومند تنها برخی از افرادی هستند که محضر صبا را درک کردند و گزافه نیست اگر بگوییم بدون صبا، این بزرگان چنین جایگاهی در تاریخ موسیقی ما نداشتند.

تأثیرات صبا نه تنها پرورش شاگرد، معلمی و استادی است؛ بلکه روش تدریس و نگاهش به آموزش نیاز به واکاوی صدچندان دارد؛ حوزه‌ای که امروزه یکی از بزرگ‌ترین معضلات موسیقی ایرانی است و قطعاً نگاه دوباره به شیوه تدریس صبا در این زمینه راهگشا است. صبا را شاید بتوان آخرین فردی دانست که جسورانه نعماتی به ردیف مکتوب موسیقی ایرانی اضافه کرد که در زمانه خود پذیرفته و ثبت شد و این به سبب مقبولیت صبا از جانب خواص موسیقی بوده و هست. صبا یکی از دو چهره موسیقی ایران است که در طول تاریخ معاصر -پس از زاراد- هم مورد مقبولیت خواص موسیقی بوده و هم چنان شهرتی در میان عامه مردم داشته که گاهی سخن مردم درباره او پهلوپه پهلوی افسانه‌سرای می‌زد. چنان‌چه در تاریخ موسیقی ایران کسی را به جز صبا و دگر هنرمند نامدار، محمدرضا شجریان به مقبولیت در این دو جنبه سراغ نمی‌توان گرفت اما آن چه صبا را در تاریخ موسیقی ایران یگانه کرده، عمق تأثیراتش در موسیقی است که کسی به چنین قله‌ای دست نیافت. دست‌اندرکاران «پروژه تصویری هم‌نوا» شصت و شش سال پس از درگذشت ابوالحسن صبا برآن شدند تا میزگردی را با طراحی و اجرای عطا نویدی، پژوهشگر موسیقی ایرانی و با حضور میرعلیرضا میرعلی‌نقی، طینوش بهرامی، آروین صداقت‌کیش، شهاب منا، محمدرضا شریلی و شیوا عابدی برگزار کنند و با حضور جمعی از سرآمدان پژوهش موسیقی ایران نگاهی گذرا بیندازند به آن چه صبا انجام داد و برای ایران به یادگار گذاشت.

هرچه داریم از صباست

میرعلیرضا میرعلی‌نقی
پژوهشگر موسیقی و منتقد هنری
شرایط فعلی ما، یکی از بحرانی‌ترین نمونه‌های شرایط فرهنگی در صد سال گذشته است و اینکه کدام ویژگی ابوالحسن صبا موجب شده است تا در چنین شرایطی گردهم باییم و در مورد او صحبت کنیم؛ سوالی بسیار بااهمیت است. ابوالحسن صبا، بسیار پیش از یک موسیقی‌دان ارزنده و یک واحد فرهنگی کامل

در زمینه‌های گوناگون موسیقی بود. نقش صبا با وجود عمر کوتاهش، در پرورش استعداد خود و پرورش استعداد دیگر موسیقی‌دانان مطرح نسل بعد از خود و تأثیر اخلاقی و به‌ویژه تأثیر معنوی او در چند نفر از شاگردان نخبه‌اش، تنها تعدادی از ویژگی‌های صباست. این تأثیر به حدی بود که هم در زندگی شخصی و هم در زندگی هنری شاگردان صبا مشاهده می‌شود. بسیاری از آثار صبا به کوشش برخی دوستان مان به‌تازگی در حال بیرون آمدن از زیر غبار تاریخ است و پس از شصت و شش سال دستاوردهای تازه‌ای از صبا در حال بازآزمودن است. این موسیقی‌دان ارزنده، فصل مشترک فضای موسیقایی پیش از خود و فضای موسیقایی پس از خود بود و زندگی موسیقایی‌اش دارای چنان ابعاد گوناگونی است که تنها یک شخص نمی‌تواند شارح آن باشد و در خصوص هر بخش آن نیازمند بیش از یک مفسر هستیم. ابوالحسن صبا هم در میان خواص و هم در میان عوام محبوب بود و در هر دو جنبه تأثیرگذار. صبا در موقعیت خاص خود قرار داشت. نسل او -متولدین سال‌های ۱۲۷۵ تا ۱۲۹۰- نسل به اصطلاح طلایی موسیقی ماست. در این ۱۵ سال شما شاهد شکل‌گیری درخشان‌ترین چهره‌های موسیقی معاصر هستید. کسانی که اکثرشان متعلق به طبقه معدود اما مشخص فرهنگی زمان خود بودند. در این میان اگر برخی‌شان مانند قمرالملوک وزیری جایگاه مردمی هم پیدا کردند بیشتر به علت مجری بودن‌شان بود نه موسیقی‌دان‌تعلیم‌یافته بودن‌شان آن‌طور که ابوالحسن صبا یا مرتضی‌خان نسی‌داوود بودند. در نتیجه صبا تنها کسی بود که از یک‌سوم میان طبقه معدود فرهیختگان موسیقی جامعه در بالاترین سطح مطرح و در سنین ۲۲ تا ۲۳ سالگی تبدیل به مرجع شد و از سوی دیگر مورد وثوق و اعتماد جانحین مختلفی در موسیقی بود که تقریباً در هیچ موردی با یکدیگر اتفاق نظر نداشتند اما صبا نقطه اشتراک‌شان بود. او از یک‌سوم به محفل حاج‌آقا محمد ایرانی مجرد، معروف به حاج‌آقا محمد رفت‌وآمد داشت و از سوی دیگر در «جامعه باربد» همراه با شازده فرهاد معتمد قطعات کوتاه و شیرین مردم‌پسند اجرا می‌کرد. محبوب بودن میان طیفی گسترده که یک‌سر آن به افرادی بسیار منزوی و سخت‌گیر مثل حاج‌آقا محمد می‌رسد و سر دیگر آن به «جامعه باربد»، بسیار دشوار است و نشانی از وسعت روح ابوالحسن صبا که توانسته بود بدون باین آوردن سطح خود، مورد توجه هر دو طیف باشد. ضمن اینکه او میان هم‌نسلاانش از بالاترین تعداد شاگرد و رهرو بر خوردار بود. مجموع همه این‌ها موجب شد که فرامرز پایور همواره بگوید ما هر چه داریم از ابوالحسن صباست.

تقسیم تاریخ به قبل و بعد خود

طینوش بهرامی

نوازنده سه‌تار و پژوهشگر
در پاسخ به اینکه شیوه نوازندگی صبا در سه‌تار چگونه بود و ویژگی‌های سه‌تار صبا چیست و آیا می‌توان سه‌تار را به قبل و بعد از صبا تبدیل کرد باید گفت آنچه از سه‌تار صبا برای ما باقی مانده است، ۱۱ یا ۱۲ قطعه از چند دستگاه مهم و اکثر آدر مجالس خصوصی ضبط‌شده با کیفیت‌هایی متفاوت است که می‌تواند ما را به نتیجه‌گیری‌هایی برساند. به عقیده من، به غیر از شیوه نوازندگی که روشی شخصی است و به مسائل گوناگون مرتبط است، این محتوای موسیقی صباست که از اهمیتی عمده بر خوردار است. نکته جالب توجه اینکه با وجود آنکه تلاش‌های بسیاری شده است که همه، صبا

را جزو سنت تار و سه‌تار بدانند اما محتوای موسیقی او متفاوت است. محتوای موسیقی صبا، محتوایی تنظیم‌یافته توسط خود اوست. این محتوا در مطالبی که صبا برای سازهای گوناگون از جمله سنتور و ویولن تنظیم کرده از وحدت‌نظری برخوردار است که در سه‌تار او نیز دیده می‌شود. پس محتوای موسیقی صبا جلوتر از شیوه نوازندگی او حرکت می‌کند. اگر آن چه می‌گوییم موجب ایجاد سه‌تار نشود و رادیکال به نظر نرسد، اتفاقاً صبا برای سه‌تار کاری نکرده است و عملاً دستی در آن نبرده و تغییراتی اساسی و عمده در آن ایجاد نکرده است و اتفاقاً ارزش کارش در همین است چون قدیمی‌ترین نمونه ما از سه‌تار را می‌توان در کار صبا دید. به‌عنوان مثال تغییراتی که احمد عبادی در سه‌تار ایجاد کرد بسیار بیش از تغییرات احتمالی صبا در سه‌تار است. در نتیجه تصور این است که صبا از لحاظ محتوا بسیار تأثیرگذار بوده است اما از لحاظ شیوه اجرایی نه. شما می‌بینید که در سه‌تار صبا پایه‌های عجیبی در چهارمضار باها نواخته نمی‌شود و تقریباً همه‌شان روی یک پایه هستند و هیچ کار خارق‌العاده‌ای که با شیوه قدیمی نواختن سه‌تار همخوان نباشد، در کار صبا نمی‌بینیم و همان‌روندار ادامه می‌دهد. در نتیجه گمان می‌کنم زیبایی و دل‌فریبی سه‌تار صبا به دلیل سادگی، محتوای بسیار گزیده آن، گزینشی که صبا در موسیقی ایرانی انجام داده و تغییری که در نخله فجری ایجاد کرده، است. به عقیده من، آن چه در رابطه با تغییراتی که در این محتوا ایجاد شده، بزرگ‌ترین اثر صباست و ما می‌توانیم موسیقی ایرانی را به قبل و بعد از صبا تقسیم کنیم به‌فقط سه‌تار را به قبل و بعد از او.

وجود آیکونیک

آروین صداقت‌کیش

حقوقی، منتقد و مدرس موسیقی
اینکه آیا می‌توان موسیقی ایرانی را به قبل و بعد از صبا تقسیم کرد و آیا صبا در موسیقی ایرانی چنان وزنه‌ای بود که بتوان تاریخ موسیقی را به واسطه وجود او دو قسمت دانست یا این نگاه کمی اغراق‌آمیز است؟ پرسشی بسیار مهم است و زمانی می‌توان به درستی به آن پاسخ داد که بتوان به دقت تشریح کرد که صبا در موسیقی ایرانی چه کرده است؟ منتها آن چه از صبا، چه به‌عنوان مجموع آثار قابل لمس و چه به‌عنوان تأثیر یک فرد بر گفتار موسیقی، برای ما باقی مانده است، چنان‌که از جنبه‌های گوناگونی بر خوردار است که پاسخ دادن به این سوال، هم زمان بسیار و هم تخصص در زیررشته‌های گوناگون موسیقی‌رامی‌طلبد. در نتیجه من تنها به بعضی از جنبه‌های کار او بسنده می‌کنم. پاسخ این سوال که آیا می‌شود موسیقی ایران را به قبل و بعد از صبا تقسیم کرد مثبت است که به بخشی از دلایل آن اشاره می‌کنم. از نظر من، صبا به دو دلیل عمده در موسیقی ایرانی منحصربه‌فرد شده است. یک دلیل، مجموعه‌ای از کارهای او مرتبط با استتیک موسیقی کلاسیک ایرانی و گفتار شکل‌گرفته در این موسیقی به خصوص در سه دهه اول قرن چهاردهم شمسی است. جایگاه صبا در این حوزه بسیار منحصربه‌فرد است و شاید فقط یک نمونه قابل مقایسه دیگر با او در این زمینه بتوان یافت و او علینقی وزیری است با ذکر این نکته که کار وزیری جنبه‌هایی دارد که کار صبا حائز آن نیست و بالعکس. پس وضعیت صبا، هم از لحاظ استتیک موسیقایی‌اش و هم از لحاظ گفتار شناسی موسیقی این دوره بسیار منحصربه‌فرد است. صبا علاوه بر ویژگی‌های کارش، مجموعه وجودش آیکونیک و نمونه‌ای مثالی در موسیقی